

Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα & Λογοτεχνία

Τάξη: Γ' Λυκείου

Ημερομηνία: 5 Φεβρουαρίου 2023

Καθηγητές: Ομάδα Φιλολόγων Φροντιστηρίων Φάσμα

Ονοματεπώνυμο:

ΚΕΙΜΕΝΟ Ι: Θεοδόσης Π. Τάσιος, «Τι τα θέμε τα μνημεία;»

Ο Θεοδόσης Π. Τάσιος είναι Έλληνας ακαδημαϊκός, ομότιμος καθηγητής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, αρθρογράφος και συγγραφέας.

Η επίκληση του παλαιού ρητού «ουκ επ' άρτω μόνον ζήσεται άνθρωπος» δεν είναι επαρκής απάντηση στο περί χρησιμότητας των Μνημείων ερώτημα. Ιδίως δε σε εποχές ευλόγως εντεινόμενης χρησιμοθηρίας. Εντάξει λοιπόν. Γιατί όλα τούτα είναι χρήσιμα; Δηλαδή, ποιες ανάγκες μας ικανοποιούν; Η απάντηση θα εξαρτηθεί ακριβώς απ' τον κατάλογο αυτών των αναγκών μας. Εάν ο κατάλογος αυτός περιλάβει μόνον «μαμ, κακά και νάνι», είναι προφανές ότι τα μνημεία είναι σχεδόν ανώφελα (αν δεν είναι και βλαπτικά εξαιτίας των πιστώσεων που απορροφούν). Οι περισσότεροι πολίτες όμως έχουν κι άλλες - επιτακτικότερες ενίοτε- ανάγκες, πέραν της φυσικής επιβίωσης. Και αυτές πρέπει να τις υπομνήσουμε τώρα.

Μερικά εκατομμύρια χρόνια το ανθρώπινο είδος έζησε και εξελίχθηκε μέσα σε φυσικά περιβάλλοντα. Ο ανθρώπινος οργανισμός εναρμονίσθηκε με εκείνο το κάλλος και με εκείνη τη βιοποικιλότητα. Είναι λοιπόν εμπειρικός προφανές ότι τα τελευταία (ασήμαντης διάρκειας) τρεις χιλιάδες χρόνια δεν πρόκαναν να μας αλλάξουν, ώστε να μην έχουμε λειτουργική ανάγκη της Φύσεως. Και το συνειδητοποιούμε μόνον μέσω των ποικίλων (νευρολογικών κυρίως) ασθενειών μας, που μαστίζουν στις μέρες μας τις σύγχρονες «πολιτισμένες» κοινωνίες μας.

Αφότου βγήκαμε απ' τις σπηλιές για να συμπήξουμε ομάδες, κοινωνίες και έθνη, είχαμε και έχουμε ανάγκη από σύμβολα αυτής της συλλογικότητας, αλλιώς ξανασκορπίζουμε στις μοντέρνες «σπηλιές» μας. Ακόμη κι η παγκόσμια συλλογικότητά μας πάλι έχει ανάγκη από τη μνήμη του παρελθόντος που μας διαμόρφωσε. Γιατί; Για να μπορούμε να ξεφύγουμε απ' το σύνδρομο «είμαστε, λέει, άτομα ή έθνη μοναδικά», όπως μας συμβαίνει κατά την εφηβική ηλικία (και όχι μόνον...). Επιπλέον, μεγάλο πλήθος γνώσεων (πρακτικών, κοινωνικών και τεχνικών) βρίσκεται ενσωματωμένο σε κάθε μνημείο -κι έχουμε ανάγκη από γνώσεις και παραδείγματα.

Υποστηρίζω πως όλες ετούτες οι ανάγκες, ατομικές και κοινωνικές, που υπηρετούνται από τη «λειτουργία» των Μνημείων, έχουν για τον σύγχρονο άνθρωπο σημασία μεγαλύτερη απ' όσο συνήθως πιστεύεται. Πολύ δε περισσότερο που τα μνημεία αυτά προσφέρονται και

για κάμποσες πιο χειροπιαστές ικανοποιήσεις, όπως η «διασκέδαση» όλων μας (ανάγκη ουσιωδέστατη κι αυτή) και η αύξηση των εισοδημάτων μας χάρη στην τουριστική βιομηχανία, ιδίως για κάτι χώρες (ονόματα δεν λέμε) που οι ξένοι δεν τις αφήνουν να αναπτύξουν ουσιαστικά τις άλλες παραγωγικές ανταγωνιστικές τους δραστηριότητες...

Λοιπόν, με όλα τούτα, εμείς τι κάνουμε; Πρώτον, οι «γνωστοί-άγνωστοι» βρομίζουν αγάλματα και προσόψεις ιστορικών κτιρίων και δεύτερον οι αρχαιολογικές μας Υπηρεσίες είναι προκλητικώς υποστελεχωμένες. Λύση: οι ιδιοκτήτες των μεγάλων «σχολικών συγκροτημάτων» (τους σταθμούς τηλεοράσεως υπαινίσσομαι) θα συνεισφέρουν εμμόνως στην εξοικείωση των τηλεθεατών τους με τις πολλαπλές χαρές της μνημειοφιλίας. Το ίδιο και τα Κέντρα Περιβαλλοντικής και Πολιτιστικής Εκπαίδευσης. Και τότε; Τότε θα δείτε πόσο γρήγορα η πολιτική εξουσία, πιεζόμενη εκ των κάτω, θα ιεραρχήσει ξανά τις χρηματοδοτήσεις. Λέτε;

Διασκευασμένο άρθρο, Εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ II : Χρήστος Γιανναράς, «Επαναπατρισμός σε μη-πατρίδα;»

Ο Χρήστος Γιανναράς είναι καθηγητής φιλοσοφίας και συγγραφέας. Σπούδασε θεολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο της Βόννης και του Παρισιού.

Ποια λογική έχει το αίτημα: να επιστραφούν στο σημερινό ελλαδικό κράτος όσα γλυπτά του Παρθενώνα κατέχει και εκθέτει το Βρετανικό Μουσείο;

Η αυθόρμητη απάντηση της συντριπτικής νομίζω πλειονότητας των σημερινών Ελλήνων θα ήταν τα γλυπτά αυτά μας ανήκουν. Είναι έργα των προγόνων μας, έκφανση της Ιστορίας μας, οι Βρετανοί τα έκλεψαν από τη δική μας πατρίδα.

Υποθέτω και τις αντιρρήσεις των Βρετανών, κυρίως τις ενδόμυχες (πριν από την ευγενική διαμόρφωση της διατύπωσης): Οι πολιτισμοί δεν έχουν φυσικούς κληρονόμους, κληρονόμοι αναδειχνόνται όσοι αξιοποιούν δημιουργικά το κληροδότημα. Τα γλυπτά του Παρθενώνα ανήκουν στους λαούς που έχουν την καλλιέργεια να κατανοήσουν τη διαχρονική αξία και σημασία τους για τη σύνολη ανθρωπότητα - ανήκουν στους λαούς που αναδείχθηκαν εκ των πραγμάτων κληρονόμοι του αρχαιοκλασικού πολιτισμού.

Τέτοιοι είναι, εδώ και αιώνες, μόνο οι λαοί της ευρωπαϊκής Δύσης, πιστεύουν οι Βρετανοί. Αυτοί καλλιέργησαν τα κλασικά γράμματα, σπούδασαν την αρχαιοελληνική τέχνη, εξέδωσαν και ερμήνευσαν τα κείμενα της αρχαιοελληνικής γραμματείας, μετέφεραν με το νεοκλασικισμό στα πέρατα της γης τον ρυθμό και την αισθητική της Αρχαίας Ελλάδας.

Φαντάζομαι τους Βρετανούς να αντιτάσσουν τον ίδιο το δικό μας Κοραή, που δεχόταν, όπως όλοι οι Δυτικο-ευρωπαίοι, ότι οι νεώτεροι Γραικοί δεν έχουμε σχέση με τους αρχαίους Έλληνες. Γι' αυτό έφτιαξε και τη θεωρία της «μετακένωσης»¹. Ότι μόνο με τον εκδυτικισμό μας οι Γραικοί θα μπορούσαμε να ξαναγίνουμε Έλληνες, αφού η ελληνικότητα διασώθηκε ιστορικά μόνο στη μετακαρολίνα Εσπερία² και όχι στην ποικιλότροπα αλλοτριωμένη γεωγραφική Ελλάδα. Τι καταλαβαίνετε σεις από ελληνικότητα, θα ήθελαν να μας πουν οι Βρετανοί, και επομένως με ποιους τίτλους διεκδικείτε τα γλυπτά του Παρθενώνα; Βάλτε τον μέσο διανοούμενο Γραϊκό της σήμερα ή τις πολιτικές μας ηγεσίες να απαντήσουν στο ερώτημα: γιατί ο Παρθενώνας είναι σημαντικότερο έργο τέχνης από τον πύργο του Άιφελ -

μετρήστε αν έχετε το κουράγιο, το μέγεθος της κατά κεφαλήν πολιτιστικής και μορφωτικής σας υπανάπτυξης.

Αφού την αττική γη, που σας χαρίστηκε να κατοικείτε, την ατιμάσατε βάνουσα εκβαρβαρώνοντας την ιερή ομορφιά της - τα Γλυπτά του Παρθενώνα σας μάραναν; Η αλήθεια του Παρθενώνα μένει ανεμήμενη δίχως την αλήθεια του αττικού τοπίου και αυτήν τη δεύτερη αλήθεια την κάνετε τσιμεντένια λέπρα γυφτιάς, βρωμιάς και έσχατης ασχήμιας. Στον πιο εγκληματικό βανδαλισμό της Ιστορίας, στην τριτοκοσμική γραικική σας πρωτεύουσα, δώσατε το όνομα της πόλης των Αθηνών, πώς να σας εμπιστευθούμε λείμματα³ τέχνης ανυπέβλητης;

Τόσο σεβασμό έχετε για την Αρχαία Ελλάδα, φαντάζομαι να συνεχίζουν απαντώντας στο αίτημα μας οι Βρετανοί, ώστε αρνηθήκατε και το μοναδικό λώρο ζωής που θα μπορούσε να σας δένει μαζί της: τη γλώσσα. Καταργήσατε, παρά τις ψευδαισθητικές επιφάσεις, τη διδασκαλία των αρχαίων στα σχολεία σας, πετσοκόψατε τη γλώσσα σας από τις ρίζες της, γι' αυτό και τα σημερινά σας γραικικά είναι κωμικά ανάπηρα, συμπλεγματικά. Η νεολαία σας σήμερα, οι ηλικίες κάτω των τριάντα ετών, δεν καταλαβαίνουν πια όχι την «κοινή» ελληνική, αλλά ούτε και πρόσφατους συγγραφείς σας, όπως ο Παπαδιαμάντης και ο Ροΐδης. Πόσο ποσοστό του πληθυσμού σας έχει διαβάσει έστω και τρεις αράδες του Αριστοτέλη, του Πλάτωνα, του Θουκυδίδη; Από πού λοιπόν αντλείτε το θράσος να ονομάζετε προγόνους σας τους αρχαίους Έλληνες και να διεκδικείτε κατ' αποκλειστικότητα τα όσα αυτοί κληροδότησαν στην ανθρωπότητα;

Χρήστος Γιανναράς

¹μετακένωση: μετάγχιση, (μτφ) η μετάδοση σε άλλον τόπο ή πρόσωπο, ιδεών, γνώσεων.

²μετακαρολίνα Εσπερία: ο δυτικός ευρωπαϊκός χώρος, όπως διαμορφώθηκε μετά τον Καρλομάγνο.

³λείμματα: υπολείμματα, κατάλοιπα

ΚΕΙΜΕΝΟ ΙΙΙ : Χ. Α. Χωμενίδης, «Ο Φοίνικας»

Ο Άγγελος Σικελιανός κι η σύζυγός του Εύα Πάλμερ διοργανώνουν το 1927 για πρώτη φορά τις «Δελφικές Εορτές», με σκοπό να αναδείξουν τον αρχαιολογικό χώρο της περιοχής και να φέρουν στο προσκήνιο το ιδεώδες της ειρηνικής συνύπαρξης των λαών. Τα κεντρικά πρόσωπα του μυθιστορήματος –ο Πάρης Κερκινός κι η Ήβη Σπρίνγκφιλντ– είναι βασισμένα, ως ένα βαθμό, στον Σικελιανό και την Πάλμερ.

«Με την ίδρυση του ελληνικού κράτους, άρχισαν οι συστηματικές προσπάθειες για την αποκάλυψη και τη διάσωση της αρχαίας κληρονομιάς. Ο Καποδίστριας διέταξε ό,τι πολύτιμο βρισκόταν στους Δελφούς να μεταφέρεται στην Αίγινα, όπου σκόπευε να ανεγείρει μουσείο. Η δολοφονία του ματαίωσε –τύχη αγαθή– το σχέδιό του. Προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μια πολυάριθμη ομάδα Γάλλων αρχαιολόγων ξεκίνησε συστηματικές ανασκαφές. Το χωριό Καστρί στεκόταν -στεκόταν κυριολεκτικά– εμπόδιο στο έργο τους. Τα σπουδαιότερα μνημεία ήταν θαμμένα στα θεμέλιά του. Έπρεπε οι Γάλλοι να αγοράζουν τα σπίτια ένα ένα και να τα γκρεμίζουν. Οι ντόπιοι αντιστέκονταν, είτε ανέβαζαν την τιμή της γης τους. Η επιχείρηση είχε ουσιαστικά κολλήσει όταν συνέβη -ως από μηχανής θεός– ο σεισμός. Το Καστρί ταρακουνήθηκε, μαζί και τα κεφάλια των κατοίκων του. Δέχθηκαν επιτέλους να το παραχωρήσουν στους σκαπανείς υπό τον όρο ότι θα τους έχτιζαν ένα καινούριο χωριό, λίγο πιο εκεί. Έτσι και συνέβη. Από το 1893 βγήκαν στο φως τα απaráμιλλα αριστουργήματα: ο Ομφαλός της Γης. Ο Τρίποδας των Πλαταιών. Ο Ηνίοχος!»

Ο Μίλτος Γιάνναρης περίμενε ότι ο ποιητής Κερκινός και η ελληνολάτριάς Ήβη Σπρίνγκφιλντ θα ριγούσαν από ιερή συγκίνηση αντικρίζοντας το επόμενο πρωί τα μνημεία. Ζήτησε μάλιστα ως χατίρι από τον διευθυντή του μουσείου να τους ξεναγήσει ο ίδιος.

Ο Πάρης παραδόξως κοιτούσε γύρω του συνοφρωμένος. Μόρφαζε αποδοκιμαστικά, καθώς ο διευθυντής τούς μίλαγε για τη λατρεία του Απόλλωνα, για τους χρησμούς της Πυθίας, για τον θησαυρό των Αθηναίων, ο οποίος περιλάμβανε κάποτε και τα σκοινιά από τα περσικά πλοία που είχαν καταστραφεί στη ναυμαχία της Σαλαμίνας.

«Λάθος! Όλα λάθος!» ξέσπασε ο Πάρης μέσα στο μουσείο, όταν του έδειξαν ένα κύπελλο με ωραιότατες μελανόμορφες ζωγραφίες στα τοιχώματά του. «Αντί να επιστρέψετε ετούτο το ποτήρι στους Δελφιώτες, για να πίνουν κρασί, για να τσουγκρίζουν στα γλέντια τους, το κλείσατε σε μια βιτρίνα! Αντί να τους δώσετε το άγαλμα του Αντίνοου να τον βαφτίσουν Αϊ-Γιώργη ή Χριστό Εσταυρωμένο, να το στολίζουν στον Επιτάφιο, να κοινωνούν την ομορφιά του, το στήσατε σε ένα βάθρο και το μετράτε με τη μεζούρα και το εξετάζετε με το μικροσκόπιο και το υμνείτε κρύα, ακαδημαϊκά. Έχετε κόψει με το χασαπομάχαιρο –με το νυστέρι, για να μη σας αδικώ-, έχετε κόψει τον χρόνο στα δύο. Από εκεί η λαμπρή αρχαιότητα, από εδώ το ελεεινό παρόν! Τότε η δόξα, σήμερα ο ξεπεσμός. Ζητάτε από τους συγχρόνους σας να σκύψουν, να ταπεινωθούν, να προσκυνήσουν ένα μεγαλείο που ούτε στο νυχάκι του -δήθεν- δεν μπορούν να φτάσουν».

Χ. Α. Χωμενίδης «Ο Φοίνικας»,
Εκδόσεις Πατάκη, 2018

ΘΕΜΑ Α

A1. Στον τίτλο του άρθρου του ο Θεοδόσης Τάσιος αναρωτιέται «Τι τα θέμε τα μνημεία;». Να αποδώσετε συνοπτικά (70-80 λέξεις) την απάντηση του αρθρογράφου, όπως αυτή καταγράφεται στο **Κείμενο I**.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Σε καθέναν από τους παρακάτω ισχυρισμούς να δώσετε τον χαρακτηρισμό «**Σωστό**» ή «**Λάθος**» με βάση το **Κείμενο II**.

- α.** Όλοι οι Έλληνες τάσσονται υπέρ της επιστροφής των μαρμάρων του Παρθενώνα στην Ελλάδα.
- β.** Οι Βρετανοί υποστηρίζουν ότι τα μνημεία δεν ανήκουν απαραίτητα στους λαούς που τα δημιούργησαν.
- γ.** Κατά τον Κοραή, απαραίτητη προϋπόθεση για την επανασύνδεση των Ελλήνων με τον κλασικό τους πολιτισμό είναι η απόρριψη των στοιχείων του δυτικού πολιτισμού.
- δ.** Βασική αντίρρηση των Βρετανών για την επιστροφή των γλυπτών του Παρθενώνα είναι εκτός των άλλων και το δυσμενές οικιστικό περιβάλλον της σημερινής Αθήνας.
- ε.** Η σημερινή ελληνική νεολαία, κατά τους Βρετανούς, αδυνατεί να κατανοήσει κείμενα που είναι γραμμένα στην καθαρεύουσα.

Μονάδες 10

B2. α. «Οι πολιτισμοί δεν έχουν φυσικούς κληρονόμους, κληρονόμοι αναδειχνονται όσοι αξιοποιούν δημιουργικά το κληροδότημα.» Να αντικρούσετε το επιχείρημα των Βρετανών (Κείμενο II) σε 60-80 λέξεις. (Μονάδες 5)

β. Να εξετάσετε την επικοινωνιακή λειτουργία του τίτλου του **Κειμένου I**. (Μονάδες 5)

Μονάδες 10

B3. α. Ο συντάκτης σε διάφορα σημεία του άρθρου του (**Κείμενο I**) χρησιμοποιεί την ειρωνεία. Να εντοπίσετε δύο περιπτώσεις και να εξηγήσετε εναντίον ποιων στρέφεται η ειρωνεία του και τι θέλει να πετύχει με αυτή. (Μονάδες 5)

β. Στο **Κείμενο I** ο αρθρογράφος επιχειρεί να επικοινωνήσει άμεσα με το αναγνωστικό κοινό. Πιστεύετε πως πετυχαίνει τον στόχο του; Να εντοπίσετε δύο στοιχεία επικοινωνιακού ύφους και να ερμηνεύσετε την επιλογή του. (Μονάδες 4)

γ. Να αποδώσετε με κυριολεκτικό τρόπο τις παρακάτω μεταφορικές εκφράσεις του **Κειμένου II**. (Μονάδες 6)

- i. «Τα Γλυπτά του Παρθενώνα σας μάραναν;»
- ii. «αρνηθήκατε και το μοναδικό λώρο ζωής που θα μπορούσε να σας δένει μαζί της: τη γλώσσα»
- iii. «πετσοκόψατε τη γλώσσα σας από τις ρίζες της»

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Να ερμηνεύσετε, βασισμένοι σε τρεις κειμενικούς δείκτες, το βασικό, κατά τη γνώμη σας, θέμα του **Κειμένου III**. Ποια είναι η άποψή σας για τη σχέση των νέων της ηλικίας σας με τα μνημεία; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Ο Δήμος σας διοργανώνει ημερίδα με θέμα «Τα μνημεία του τόπου μας». Στην ημερίδα αυτή έχετε προσκληθεί ως εκπρόσωπος του Δεκαπενταμελούς Συμβουλίου του σχολείου σας να μιλήσετε. Στην εισήγησή σας (350-400 λέξεις) να εστιάσετε:

- α) στη σημασία που έχουν τα μνημεία για την τοπική κοινωνία στην οποία βρίσκονται
- β) στους τρόπους με τους οποίους το σχολείο και η τοπική αυτοδιοίκηση μπορούν να φέρουν τους νέους σε ουσιαστική επαφή με αυτά.

Να αξιοποιήσετε δημιουργικά τις πληροφορίες των κειμένων αναφοράς.

Μονάδες 30

Ευχόμαστε Επιτυχία!!!